

Kontrollutvalgets virksomhetsbesøk 2. mai 2023

Ivar Bøe.

Leder

Barnevernstjenesten for Oppdal og Rennebu

Kort om vår felles tjeneste

- ▶ Kommunestyret i henholdsvis Oppdal og Rennebu fattet vedtak om å danne en interkommunal barneverntjeneste med hjemmel i daværende kommunelov § 28 b jf. nåværende § 20-2.
- ▶ Et administrativt vertskommunesamarbeid
- ▶ Rennebu er samarbeidskommune.
- ▶ Oppdal er vertskommune.
- ▶ Samarbeidsavtalen er undertegnet av respektive rådmenn den 17.12.2009.
- ▶ Den interkommunale barneverntjenesten trådte i kraft med virkning fra 01.01.2010.

Kort om innholdet i avtalen

- ▶ Formålet med samarbeidet:
 - En faglig forsvarlig og effektiv tjeneste
 - Sikre god og bred kompetanse
 - Forsterke habilitet og rettsikkerhet i saksbehandlingen
 - Utvide det forebyggende arbeidet
 - Sikre stabilitet i tjenestetilbudet
 - Sikre at klientene ikke opplever uheldig nærhet eller vakanser mht. saksbehandling
 - Bli mer attraktiv som arbeidsgiver

Forts. innhold....

- ▶ Barneverntjenesten har tilstedeværelsesplikt i Rennebu, og skal delta regelmessig i tverrfaglige team.
- ▶ Oppdal har det fulle arbeidsgiveransvaret for alle ansatte i tjenesten.
- ▶ Rennebu refunderer til Oppdal alle klientrettede barnevernsutgifter tilhørende barn/familier bosatt i Rennebu hvert halvår.
- ▶ Fellesutgifter (lønn for ansatte, reiseutgifter, kurs, veiledning, opplæring, kontorutgifter) fordeles etter en fordelingsnøkkel.

Fordelingsnøkkel

- ▶ Fordelingen av fellesutgifter skjer ift. fordelingen av antall innbyggere 0–18 år i hhv. Oppdal og Rennebu, med regulering hvert 2. år.
- ▶ Pr. 01.01.2021 som er grunnlaget for fordelingen for 2021 og 2022, er folketallet i gruppen som følger:
 - Rennebu: 497 (24,9 %)
 - Oppdal : 1.500 (75,1 %)

Hva har vi å arbeide med?

	Rennebu	Oppdal
Ant. meldinger 2. halvår 2022	25	67
Antall avsluttede undersøkelser 2. halvår 2022	20	33
Antall med hjelpetiltak pr.31.12.2022	27	54
Antall plassert frivillig i fosterhjem eller plassert i institusjon pr. 31.12.2022	2	1
Antall barn under kommunens omsorg pr. 31.12.2022	3	7

Formål med tjenesten etter ny barnevernslov gjeldende fra 1.1.23

- ▶ **Barnevernslovens § 1–1 angir dette:**
 - Å sikre at barn som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid.
 - Å bidra til at barn og unge får gode og trygge oppvekstvilkår.

Barnevernreformen

- ▶ Noen subjektive tilbakeblikk: Kommunereform og barnevernsreform.
- ▶ Vedtatt ved Stortingets behandling av Prop. 73 L (2017–2017)
- ▶ Noen endringer trådte i kraft fra 2022, noen fra 2023.
- ▶ Kommunen har et helhetlig ansvar for oppfølging og veiledning/støtte av fosterhjem (Fosterhjemsforskrift § 7, 2. ledd).
- ▶ Omsorgskommunen har samlet ansvar for valg og godkjenning av fosterhjem (Fosterhjemsforskrift § 5, 2. ledd).
- ▶ Bufetats betalingsansvar for ordinære fosterhjem (refusjonsordningen) opphørt 1.1.22.

Mål med reformen

- ▶ Kommunene skal styrke arbeidet med tidlig innsats og forebygging.
- ▶ Hjelpen skal bli bedre tilpasset barn og familiers behov.
- ▶ Rettssikkerheten til barn og familier skal bli godt ivaretatt.
- ▶ Ressursbruken og oppgaveløsningen i barnevernet skal bli mer effektiv.

Helhetlig ansvar for oppfølging og veiledning av fosterhjem

- ▶ Bufetat tilbyr ikke lenger generell veiledning av fosterhjem etter at barn har flyttet inn i fosterhjemmet.
- ▶ Bufetat tilbyr heller ikke gruppeveiledning til alle fosterhjem det første året etter at barnet har flyttet inn i fosterhjemmet. Bufetat driver kompetanseoverføring til kommunene i håp om at kommunene skal videreføre et slikt tilbud.
- ▶ Ingen overføring av penger/statlige stillinger knyttet til fosterhjemsomsorgen.
- ▶ Statlig finansiering av prosjektstilling med interkommunal fosterhjemsveileder for fjellregionen inntil videre.
- ▶ Foreldreveiledningsprogrammet PMTO skal overføres fra stat til kommune gradvis i 2023. Ingen midler følger dette så langt, kun opplæringstilbud.

Bufetats betalingsansvar/ refusjonsordningen opphørt

- ▶ **Før reformen:**
- ▶ Nasjonale satser som angir når staten skal dekke overstigende utgifter, etter søknad.
- ▶ Institusjonsplass kr. 76.900 pr. mnd.
- ▶ Senter for foreldre og barn kr. 76.900 pr. mnd.
- ▶ Forsterkningstiltak i fosterhjem kr. 36.200
- ▶ Beredskapshjem kr. 36.200

Forts.

- ▶ **Nå i 2023 gjelder følgende:**
- ▶ Institusjonsplass kr.175.000 pr. mnd., uten full statlig kompensasjon i form av økte rammeoverføringer til kommunene.
- ▶ Senter for foreldre og barn. Videreføre egenandel (kr. 73.000/mnd. pr. 2023), men bare for kortvarige utredningsopphold, ikke for behandlingsopphold.
- ▶ Beredskapshjem kr. 87.500. i inntil 12 mnd., siden rent kommunalt ansvar.
- ▶ Forsterkede fosterhjem. Ingen refusjon, ingen overføring av statlige stillinger, men overføring av midler fra stat til kommune tilsv. refusjonsordningen

Forts.

- ▶ Lovkrav om kompetanse på masternivå, eller bachelornivå og 4 års erfaring og videreutdanning tilsvarende 30 studiepoeng for ansatte fra 2031.
- ▶ Staten gir tilskudd til vikar osv. for at ansatte skal kunne ta videreutdanning, foreløpig til og med 2024, uklart hva som skjer finansielt etterpå.
- ▶ Krav om at det skal lages undersøkelsesplan for alle barn i undersøkelse etter bvl.
- ▶ Usikker effekt av kravet. Erfaringer fra statsforvalteren i Trøndelag er at personer med master søker seg over i andre stillinger utenfor kommunal barnevernstjeneste.

Prising som virkemiddel

- ▶ Økt finansieringsansvar ved bruk av de mest inngripende barnevernstiltakene som fosterhjem og institusjon vil ifølge kommuneproposisjonen forsterke insentivene til å prioritere tidlig innsats og forebyggende hjelp.
- ▶ **Min vurdering:** Bortfall av refusjon, og økte egenandeler på ikke-kompenserte institusjonsplasser med samme virkningstidspunkt, 2022, fører til faglig og økonomisk press i retning av å benytte fosterhjem for også mer krevende ungdommer, med økt behov for forsterkningstiltak. En institusjonsplass koster vel 2 mill. pr. år.
- ▶ **Den statlige finansielle usikkerheten knyttet til institusjons- og fosterhjemsbruk er flyttet fra staten til kommunene som følge av reformen.**
- ▶ Kommunens eventuelle økte fokus på forebyggende tiltak vil ikke føre til redusert bruk av barnevernstiltak på mange år, men prisene på omfattende barnevernstiltak økte allerede i 2022.
- ▶ Ingen statlig eller kommunal satsing på økt bemanning til tross for økte oppgaver i barneverntjenesten. For noen kommuner kan barnevernreformen føre til økte utgifter/reduert bemanning jf. dagens øremerkede stillinger.
- ▶ Så langt heller ingen kommunale signaler (Oppdal) om å styrke barneverntjenesten jf. handlingsplan/økonomiplan.
- ▶ Ingen forslag i økonomiplan i Oppdal om nye tiltaksstillinger (hjemkonsulent, fosterhjemsveileder sammen med Midtre Gauldal, eller nestleder/fagleder imøtekommes av kommunedirektør eller ved politisk behandling av økonomiplan/budsjett.
- ▶ Barneverntjenesten for Oppdal og Rennebu har ligget helt i Norgestoppen på kostratall over mange år, men den kommunen som ikke forsterker barneverntjenesten (står stille) sammenholdt med reformen, er på veg mot redusert kvalitet, økning i avvik, og med økt arbeidspress og sykefravær som resultat.

Forts.

- ▶ I 2022 og 2023 vil halvparten av kompensasjonen for økte utgifter fordeles etter kommunenes faktiske tiltaksbruk i 2020. Dette for å dempe det negative avviket noen kommuner får mellom tidligere og nytt kostnadsnivå.
- ▶ Resterende del av kompensasjonen fordeles etter kostnadsnøkkel.
- ▶ Tall fra statsforvalteren for 2022 viser en økning i bruken av institusjonsplasser som følge av flere komplekse saker med adferd/psykiatri som krever institusjonsplass.

Øremerkede midler til saksbehandlerstillinger omfordelt

- ▶ Oppdal og Rennebu hadde i 2021 2,35 stillingshjemler (faste stillinger) på grunnlag av behovsvurdering fra Fylkesmannen i perioden 2011–2018.
- ▶ Dette utgjorde i 2021 kr. 1.877.812 som ble utbetalt til vertskommunen.
- ▶ Stillingene er registrert fordelt til Oppdal og Rennebu iht. fordelingsnøkkelen, i tilfelle «skilsmisse».
- ▶ Fra 2022 ble ressursene fra statens side fordelt på alle kommuner, både vertskommuner og samarbeidskommuner, også til kommunene som ikke har hatt stillinger før, helt i strid med fylkesmannens behovsvurdering 2011–2018.
- ▶ Reduksjonen utgjorde kr. 700.000 for Oppdal og Rennebu.
- ▶ Tiltaket for å møte reformen ble i Oppdal og Rennebu et spørsmål og vedtak om å **beholde** bemanningen fra 2021 da omfordelingen av øremerkede midler førte til lavere overføringer fra staten.

Omsorgskommunens ansvar ved valg og godkjenning av fosterhjem

- ▶ Begrepene fosterhjemscommune og omsorgscommune.
- ▶ Omsorgskommunen har fullt ansvar for å utrede og godkjenne fosterhjem uansett plassering i egen/annen kommune.
- ▶ Plikten til å undersøke om barn kan plasseres i slekt/nettverk flyttet fra fosterhjemsforskrift til barnevernloven, altså en lovfesting av plikten.
- ▶ Omsorgskommunen får plikt til å undersøke om fosterhjemscommunen har informasjon om fosterhjemmet (Fosterhjemsforskrift § 5, 2. ledd, gjeldende fra 01.01.2022).

Lovendring.

- Kommunen skal tilby veiledet praksis i barneverntjenesten når en utdanningsinstitusjon ber om det jf. § 15-2, 3. ledd. Dette tar saksbehandlingsskapasitet.
- Kommunen v/kommunestyret (ikke barneverntjenesten) skal vedta plan for forebyggende arbeid for å fremme gode oppvekstvilkår for å forebygge omsorgssvikt/atferdsvansker. Ikke vedtatt i Oppdal/Rennebu.
- Kommunestyret selv skal minst en gang i året få en redegjørelse om tilstanden i barnevernstjenesten. Ikke ennå gjennomført i Oppdal/Rennebu.

Forts.

- ▶ Barnevernstjenesten skal være tilgjengelig til enhver tid. Et lovkrav som tidligere ble pålagt kommunene som ledd i ny bestemmelse om å ha en forsvarlig tjeneste. Dette er heller ikke økonomisk kompensert fra staten.
- ▶ Oppdal og Rennebu drifter egen barnevernsvakt, til en kostand på vel $\frac{1}{4}$ mill./år. Resten av Trøndelag er tilknyttet barnevernsvakt i hhv. Trondheim og Steinkjer.

Utfordringer framover

- ▶ Bufetat bygger ned (f. eks. veiledning og hjembaserte tiltak, uten å bygge opp/overføre midler/personell til kommunene, bare kurstilbud.
- ▶ Kommunen må sikre at kompensasjon ved økte rammeoverføringer ikke brukes til annen drift, selv om Bufdir anbefaler å bruke noe av overføringene på mer forebyggende arbeid.
- ▶ Betydelig økning av kommunal egenandel for bruk av institusjon, uten full kompensasjon er et eksempel på det.

Utfordringer framover forts.

- ▶ Økte kommunale egenandeler for akuttiltak og spesialiserte hjelpetiltak.
- ▶ Kommunene fått fullt ansvar for generell veiledning og opplæring av fosterhjem, uten at bemanning styrkes i kommunen/stillinger overføres fra Bufetat.
- ▶ Reformen innebar at kommunene seinest ved behandling av budsjett for 2022 måtte rigge barneverntjenesten til å takle reformen økonomisk og personellmessig. Altså har vi møtt barnevernreformen uten styrking av tjenesten fra stat/kommune.
Det ble gitt ekstra tilskudd nasjonalt for å møte reformen, kr. 298.000 for Oppdal som kan benyttes til institusjonsopphold, men tilsvarer under 2 måneder med institusjonsopphold/år.

Utfordringer forts.

- ▶ Bv.tj har oversendt forslag for Oppdal for kommunens handlingsplan/økonomiplan 2021 – 2024, men ingen forslag har passert kommundirektøren eller politisk nivå i Oppdal.
- ▶ Ingen statlig eller kommunal satsing på å rigge barnevernstjenesten ved flere saksbehandlerstilling, nestleder/fagleder, fosterhjemsveileder ut over midlertidig prosjektstilling, ingen profesjonelle hjemkonsulenter eller foreldreveiledningsstillinger.
- ▶ Kun statlig styrking av midler til kompetanseoppbygging, kompetanseoverføring fra staten og annen opplæring.
- ▶ Krevende økonomiske forhold knyttet til dyre plasseringer.
- ▶ Hovedinntrykket er svært begrenset økonomisk satsing fra stat og kommune for at reformen skal lykkes.
- ▶ Økt arbeidspress og økte sykmeldinger i tjenesten.

Utfordringer fortsettelse

- ▶ Underbemanning og sykefravær fører til at noen barn/familier ikke får rett hjelp til rett tid slik loven krever.
- ▶ Dårligere kvalitet på noen undersøkelsessaker
- ▶ Dårligere/Manglende evaluering av barns tiltaksplaner i rett tid.
- ▶ Utviklet verktøy/manualer («Omsorgspakken») for oppfølging av foreldre, barn og fosterforeldre ved fosterhjemsplassing tas ikke i bruk pga. kapasitetsproblemer, men følges opp på annen måte – som før.
- ▶ Saker som skal fremmes for barneverns- og helsenemnda om tvangstiltak blir forsinket
- ▶ Økt sårbarhet for avvik ved vakanser/alvorlige saker som tar saksbehandlingskapasitet fra enklere hjelpetiltakssaker.
- ▶ Manglende samlokalisering av tjenester, slik som barnevern, helsestasjon og psykisk helse og rusarbeid.

Samarbeid med eierkommunene

- ▶ Årlige samarbeidsmøter på administrativt nivå om den interkommunale samarbeidsmodellen med bred enighet om å opprettholde den interkommunale tjenesten.
- ▶ Begge kommuner er positive til å beholde og utvikle samarbeidet, inkl. administrativt samarbeid om ev. nye stillinger til tjenesten.
- ▶ Barnevernstjenesten for Oppdal og Rennebu deltar i alle etablerte samarbeidsfora på tjenestenivå i begge kommunene, slik som skole, barnehage, psykisk helse og rus, familievernkontor, helsestasjon og BUP.
- ▶ Kontorlokaler i begge kommuner, men ikke fast møtetid i Rennebu sine lokaler.
- ▶ Ingen faste administrative møtearenaer på ledernivå i Rennebu ut over årlig samarbeidsmøter om samarbeidsmodellen.

Samarbeid forts.

- ▶ Familiesenter i Oppdal, som tverrfaglig lavterskeltilbud til alle barnefamilier, og i –23 også som et prøveprosjekt med tilbud for alle ansatte og andre i lag og foreninger som arbeider med barn og unge.
- ▶ Sett i Oppdal/Sjøme i Rennebu for å styrke kompetanse, samarbeid og tidlig innsats.